

ΤΕΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΙΣ

ΤΟ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: THE GOODTIME GIRL
Από τις Εκδόσεις Cormorant Books, Οντάριο 2012
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Το μαργαριτάρι της Ανατολής**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Tess Fragoulis
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Κώστια Κοντολέων
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Tess Fragoulis, 2012
By arrangement with Transatlantic Literary Agency Inc.
© Φωτογραφίας εξωφύλλου:
Monika Fischbein/Millennium Images/Apeiron Photos
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2012

Πρώτη έκδοση: Σεπτέμβριος 2012, 3.000 αντίτυπα

ISBN 978-960-496-804-6

Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών χλωρίου και φιλικό προς το περιβάλλον.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΤΕΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΙΣ

ΤΟ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Μετάφραση: Κώστια Κοντολέων

Στη μνήμη του παππού μου, Κωνσταντίνου Φραγκούλη

Ένας κόσμος τελειώνει όταν ο ίσκιος του έχει σβήσει.
Άρτσιμπαλντ Μακλίν

Σμύρνη, 1922

Μια νεαρή γυναίκα στο άνθος της ηλικίας της ήταν η Κυβέλη Φωτιάδη, και σαν τα σμυρναίικα τριαντάφυλλα απέπνεε το μεθυστικό και γεμάτο φρεσκάδα άρωμα της ορχιδέας σαν δύνει ο ήλιος – κι αυτό το λουλούδι ο πατέρας της πάσχιζε να το παντρέψει με όποιον εκείνος θεωρούσε αντάξιά της. Τι κι αν ο κοσμοπολίτης κι εκλεπτυσμένος μπαμπάς της είχε ταξιδέψει στις μεγάλες πόλεις της Ευρώπης και της Ασίας· σ' ό,τι αφορούσε το μέλλον της κόρης του, αρνιόταν πεισματικά ν' απαγκιστρωθεί από τα αυστηρά ήθη κι έθιμα της Σμύρνης και να της επιτρέψει να έχει η ίδια την πρωτοβουλία της επιλογής, μέσα από τα μάτια, τ' αυτιά ή την καρδιά της. Δε δεχόταν κουβέντα πάνω σ' αυτό το θέμα, κι ας ήταν εκείνη τελικά που θα έβλεπε καθημερινά το πρόσωπο του άντρα της μέχρι να τους χωρίσει ο θάνατος, κι ας ήταν εκείνη που θα μύριζε την ανάσα του στο μαξιλάρι της, που θα ένιωθε τη ζεστασιά της σάρκας του καθώς εκείνος θα ξεκούραζε το κορμί του πάνω στο στήθος της. Τέτοιες κουβέντες εξαντλούσαν την υπομονή του μπαμπά της, κι η γεροντοκόρη θεία της κάθε άλλο παρά σύμμαχος της ήταν. Ούτε ο ένας αλλά ούτε και η άλλη μπορούσαν να κατανοήσουν πως τα όνειρα της Κυβέλης εκτείνονταν πέ-

ρα από τα όρια της Σμύρνης αλλά και της Πόλης, εκεί όπου ο μπαμπάς ανακάλυπτε τα περισσότερα από τα κομψεύσιμα αγόρια των καλών οικογενειών. Μπορούσε να τον δει σχεδόν με τα μάτια της φαντασίας της να περιφέρεται στα κομψά τους σπίτια και να κάνει τη μία πρόποση μετά την άλλη κρατώντας ένα κρυστάλλινο κολονάτο ποτήρι για να γιορτάσει το εξαιρετικό κατά τη γνώμη του ταίριασμα των παιδιών τους. Οι χαρακτηριστικοί κουδουνιστοί ήχοι των κρυστάλλινων ποτηριών την ώρα που τα τσουγκρίζαν ηχούσαν στ' αυτιά της σαν απρόσκλητη εισβολή κάποιου άλλου στις σκέψεις της· αλλά στην πραγματικότητα ήταν εκείνη κυρίως που τους σκεφτόταν, καθώς την ενέπλεκαν στα σχέδιά τους χωρίς τη συναίνεσή της.

Η Κυβέλη ονειρευόταν μέρη μακρινά και πρόφερε ξανά και ξανά τα παράξενα ονόματά τους, μέχρι ν' αρχίσουν επιτέλους να τσουλάνε στη γλώσσα της όπως τα λόγια αγαπημένου τραγουδιού. Παρίσι, Λονδίνο, Νέα Υόρκη: τρεις μεγαλουπόλεις που στοίχειωναν τα όνειρά της· όσα ήξερε γι' αυτές τα είχε μάθει από τις διηγήσεις παλιών της συμμαθητριών στο Αμερικανικό Κολέγιο Θηλέων, που εκεί επέστρεφαν όταν ολοκληρώνονταν οι δουλειές των πατεράδων τους στη Σμύρνη. Κάποιες συμμαθήτριες έστελναν κατά καιρούς γράμματα στην Κυβέλη, κι εκείνη αποστήθιζε ακόμα και τα κόμματα και τις τελείες τους. Ωστόσο ήταν αποκλειστικά από λάθος του πατέρα της που το κεφάλι της είχε γεμίσει με τόσο αλλότριους τόπους. Αφού εκείνος επέμενε να πηγαίνει η Κυβέλη στο ίδιο σχολείο με τις κόρες των αξιωματούχων και των πλουσίων, παρόλο που το Ελληνικό Κολέγιο ήταν λίγο πιο κάτω από το σπίτι τους. Αλλά, ακόμα και χωρίς την προνομιακή εκπαίδευση που είχε λάβει η Κυβέλη, ήταν κάτι παραπάνω από σίγουρο πως δε θα είχαν θέση στα ενδιαφέροντά της οι κομμένοι και ραμμένοι στα μέτρα του πατέρα της αριστοκράτες από την Κωνσταντινούπολη, με τα ροδαλά, αφράτα μάγουλά τους και τα στιλνά, χτενισμένα αλά Βαλεντίνο μαλλιά τους.

Η Κυβέλη περίμενε τον Αμερικανό αξιωματικό του πολεμικού ναυτικού τον οποίο αποκαλούσε υποπλοίαρχο Ιππόκαμπο να παρουσιαστεί στο κατώφλι του σπιτιού της, με τα χρυσά κουμπιά της στολής του να θαμπώνουν τους πάντες στο πέρασμά του. Ένα απόγευμα, στον μπροστινό κήπο ενός καφέ στην προκυμαία, ένωσε να της αιχμαλωτίζουν το βλέμμα οι μικροσκοπικοί ήλιοι της στολής του. Ανασήκωσε το φλιτζάνι του τσαγιού της, ήπια μια γουλιά και προσποιήθηκε πως ήταν απορροφημένη στο γαλλικό μυθιστόρημα της Κολέτ που είχε φέρει μαζί της – κάποιο από τα αγαπημένα της. Όταν το γκαρσόνι της έφερε ένα σημείωμα από εκείνον, στο οποίο της ζητούσε να του δώσει τη χαρά της παρουσίας της για μια βόλτα στην αποβάθρα μετά τη δύση του ήλιου, η Κυβέλη κοίταξε τον αξιωματικό και του έστειλε ένα ντροπαλό χαμόγελο, ύστερα δίπλωσε το σημείωμα, το έχωσε στο βιβλίο της και βγήκε από τον κήπο χωρίς να γυρίσει να κοιτάξει πίσω της. Δεν είχε ιδέα πώς αντιμετώπιζαν τις ερωτικές τους σχέσεις οι νέοι της Αμερικής, αλλά εδώ στη Σμύρνη του 1922 οι νεαρές γυναίκες από αξιοσέβαστες οικογένειες δε δέχονταν προσκλήσεις από ξένους – ούτε ακόμα κι από τους πολύ όμορφους με τις εντυπωσιακές στολές, στους οποίους είχαν χαμογελάσει ξεδιάντροπα κάποια στιγμή και στων οποίων τη λάμψη είχαν λουστεί. Παρά τα όσα έλεγαν οι ταξιδιώτες, τα αυστηρά ήθη καλά κρατούσαν για τις νεαρές Σμυρνιές. Η Κυβέλη κράτησε το σημείωμά του ως αναμνηστικό, ως απόδειξη της ισχύος και της σαγήνης της πάνω του. Το ίδιο εκείνο βράδυ το έχωσε κάτω από το μαξιλάρι της και ονειρεύτηκε τον υποπλοίαρχο Ιππόκαμπο στο τιμόνι ενός στιλπνού μαύρου αυτοκινήτου που τη μετέφερε πάνω από τη θάλασσα στην Αμερική. Εκεί είδε, άκουσε και γεύτηκε όλα όσα της έγραφαν οι φιλενάδες της στα γράμματά τους. Φορούσε πιτζάμες από γούνα γάτας, έπινε νερό που την έκανε να χαχανίζει και δάγκωνε τον πανέμορφο νεαρό άντρα της στο λαιμό.

Αυτές οι ψευδαισθήσεις ήταν η αιτία που έθαβε όλο και πιο βαθιά κάθε νεαρό άντρα που ερχόταν να ζητήσει το χέρι της, όσο πανέμορφος, ευφυής ή πλούσιος κι αν ήταν. Ήταν γεγονός πως η ίδια δε βιαζόταν καθόλου να παντρευτεί: τα ξένα βιβλία που προτιμούσε να διαβάζει της είχαν διδάξει πως η αναμονή έφερνε περισσότερη χαρά από την πραγμάτωση αυτού που περίμενε κανείς να γίνει. Η Κυβέλη εξομολογείτο αυτές τις σκέψεις σ' έναν και μοναδικό άνθρωπο, την ξαδέρφη της την Αμαλία, σε γράμματα γραμμένα με αυστηρά κωδικοποιημένη γλώσσα, που είχαν επινοήσει οι δυο τους για να κρύβουν τα μυστικά τους από τους γονείς τους. Η φαντασία της Κυβέλης έτρεφε τα όνειρα της ξαδέρφης της, ξεσήκωνε τις επιθυμίες της, και μαζί οι δυο τους είχαν δημιουργήσει έναν φανταστικό κόσμο που δεν μπορούσε να τον διαπεράσει καμιά παραδοσιακή νόρμα.

Όταν ο μπαμπάς επέστρεψε από το τελευταίο του ταξίδι στην Κωνσταντινούπολη, έφερε στο σπίτι δώρα, γράμματα από την Αμαλία και τον τελευταίο του προστατευόμενο. Το σπίτι είχε προετοιμαστεί κατάλληλα για να υποδεχτεί τον κύριο και τον φιλοξενούμενό του. Όλα τα ασημικά είχαν γυαλιστεί, τα τζάμια των παραθύρων ήταν τόσο καθαρά που είχαν γίνει σχεδόν άορατα, και τα βάζα, γεμάτα τριαντάφυλλα, διαπότιζαν τα δωμάτια με το μεθυστικό άρωμά τους. Ακόμα και πριν ο νεαρός άντρας εστιάσει το βλέμμα του στην Κυβέλη, θα εκμαυλιζόταν σίγουρα από την ήρεμη πολυτέλεια του χολ και του σαλονιού: από τα μεταξωτά κλιίμια που κρέμονταν από τους τοίχους· από τις λεπτεπίλεπτες ταπισερί, που θα μπορούσαν εύκολα να ξεγελάσουν τον επισκέπτη πως ήταν πίνακες ζωγραφικής· από τα ψηφιδωτά μπολ και τα βάζα με το αδιαφανές σμάλτο τους – μαγικά αγγεία τοποθετημένα ανέμελα σ' όλα τα δωμάτια. Το σπίτι της ήταν γεμάτο θησαυρούς. Η Κυβέλη είχε συνηθίσει την παρουσία τους, γι' αυτό της ήταν δύσκολο να φανταστεί την εντύπωση που προκαλούσαν στους ξένους.

Όστοςο όλα αυτά ήταν απλά συνοδευτικά εκείνου που αληθινά επιθυμούσε ο νεαρός άντρας. Η Κυβέλη κουβαλούσε μεγάλη προίκα εύφορης γης και σακούλια γεμάτα χρυσάφι. Ο εκλεκτός μνηστήρας νοιαζόταν ελάχιστα για τα δαντελένια τραπεζομάντιλα και τις κουρτίνες, τα λινά σεντόνια και τα πλεγμένα με βελονάκι καλύμματα των κρεβατιών που ήταν προσεκτικά διπλωμένα στο μπαούλο με τα προικιά της. Ούτε μπορούσε να φανταστεί τη λάμψη του λευκού μεταξωτού νυχτικού, διπλωμένου επίσης με λευκό λεπτό χαρτί, που περίμενε υπομονετικά τη νύχτα του γάμου της για να κάνει την εμφάνισή του. Αν μπορούσε να τη δει να το φοράει και να λικνίζεται μπροστά στον καθρέφτη της, θα έδινε όλο το χρυσάφι της Ανατολίας για ένα μόνο φιλί της. Όταν η Κυβέλη σκεφτόταν το γάμο, την απασχολούσαν μόνο οι ομορφιές που τον συνόδευαν – το πρόσωπο του γαμπρού, τα δαντελένια μεσοφόρια στο κρεβάτι και η αντανάκλασή της στον καθρέφτη, στις ίριδες των ματιών του άντρα της, σταθερά καρφωμένων στα δικά της, καθώς εκείνη έμπαινε στη φωτισμένη με κεριά κρεβατοκάμαρα με το διάφανο, εφαρμοστό νυχτικό της.

Παρόλο που ήταν αποφασισμένη ν' απορρίψει τον άντρα ανεξάρτητα από ό,τι είχε εκείνος να προσφέρει, έπαιξε το ρόλο της στην εντέλεια, διαλέγοντας ένα πολύχρωμο φόρεμα, κομψό μα και συνάμα προκλητικό, χτενίζοντας τα καστανά μαλλιά της σε έναν χαμηλό ισπανικό κότσο που τον στερέωνε με ένα χτένι ενώ παράλληλα άφηνε λίγες παιχνιδιάρικες μπούκλες να πέφτουν πάνω στο μέτωπό της. Φόρεσε τα πιο όμορφα παπούτσια της, εκείνα από απαλό λευκό δέρμα, που τα φύλαγε μόνο για γάμους και γιορτές, και πουδράρισε το λαιμό της, τα στήθη και τις μασχάλες της μ' ένα ταλκ που μύριζε σαν εκείνα τα εξωτικά λουλούδια που ανθίζουν μόνο τη νύχτα στην έρημο.

Ο νεαρός άντρας, φορώντας το καλύτερο κουστούμι του και μυρίζοντας αχνά κολόνια λουίζα, σηκώθηκε αμέσως όρθιος

όταν εκείνη μπήκε στο σαλόνι κρατώντας έναν ασημένιο δίσκο. Τα μάγουλά του κοκκίνισαν όταν η Κυβέλη τού πρόσφερε τσάι και γλυκό – ένα ελκυστικό ροζ γλύκισμα, που καθώς έλιωνε ήταν σαν να κουβαλούσε τη γεύση της Σμύρνης και τη δικιά της στο στόμα του. Παρόλο που εκείνος δεν το ήξερε ακόμη, έριχνε κλεφτές ματιές σ' αυτό που ποτέ δε θα γινόταν δικό του. Η Κυβέλη χαμογέλασε καθώς τον φαντάστηκε να ξαναφέρει στη μνήμη του αυτή τη στιγμή κάθε φορά που η μελλοντική σύζυγός του θα του έφερνε το τσάι και θα ένιωθε το σκούρο υγρό στη γλώσσα του γλυκόπικρο. Αλλά για όσο διάστημα θα ήταν δικός της θα τον μάγευε με τις πολλές της χάρες. Τραγούδησε ερωτικά τραγούδια στα γαλλικά και στα τουρκικά, έπαιξε μενουέτα στο πιάνο από ανοιχτόχρωμο ξύλο, αγορασμένο από το μαγαζί του κυρίου Καζανόβα, απήγγειλε αποσπάσματα από επικά ελληνικά ποιήματα. Του έκανε πολλές ερωτήσεις για το σπίτι του, την οικογένειά του, τις φιλοδοξίες του, και γουργούριζε ενθουσιασμένη σαν περιστέρα με κάθε απάντησή του, όσο ανιαρή κι αν ήταν. Του συμπεριφερόταν σαν σε σουλτάνο, τόσο που ακόμα και ο μπαμπάς της, ο οποίος είχε παρακολουθήσει αυτή την παράσταση πολλές φορές, είχε τολμήσει να αναθαρρήσει λίγο, η δε θεία Πηνελόπη τής έριχνε δολοφονικές ματιές όταν κανένας άλλος δεν τις έβλεπε.

Η Κυβέλη ήλπιζε μάταια πως ο πατέρας της θα σταματούσε πια το ψάξιμό του και πως εκείνη θα ενέτεινε το δικό της κατά μήκος της προκυμιάς: σε πανέμορφα καφέ ασφυκτικά γεμάτα με μυστηριώδεις, κομψούς ξένους, και σε βεράντες όπου γυναίκες ντυμένες με όμορφα ρούχα έπαιζαν χαρτιά και κουτσομπόλευαν ενώ την ίδια ώρα τα κουκλίστικα παιδιά τους έκαναν φασαρία με τις νταντάδες τους. Σε ένα μικρό σημειωματάριο η Κυβέλη αντέγραφε λεπτομέρειες από τα ρούχα τους έτσι ώστε η αγαπημένη της ράφτρα να μπορέσει να την ντύσει σύμφωνα με τις τελευταίες τάσεις της μόδας από το εξωτερικό. Όταν

ένιωθε ιδιαίτερα τολμηρή, προσπαθούσε να ξεγελάσει τις ξένες γυναίκες κάνοντάς τες να πιστέψουν πως ήταν κι αυτή επισκέπτρια στη Σμύρνη, χρησιμοποιώντας μελωδικά γαλλικά με τις Αμερικανίδες και ζωηρά αγγλικά με τις Γαλλίδες.

Οι εξορμήσεις της στην προκουμαία, ασυνόδευτες ή με το μαύρο σύννεφο που το έλεγαν θεία της, γίνονταν όταν ο μπαμπάς έλειπε από την πόλη για τις δουλειές του, αγοράζοντας και πουλώντας μετάξια αντάξια ενός αυτοκράτορα. Οι αναχωρήσεις του σε τακτά διαστήματα της έδιναν μια ευκαιρία που δεν απολάμβαναν στην πλειονότητά τους τ' άλλα κορίτσια της Σμύρνης και της τάξης τους. Η Κυβέλη τις λυπόταν καθώς έπινε αργά την αεριούχα λεμονάδα της στη βεράντα του *Grand Hotel*, ενώ οι μπουκλίτσες που ξέφευγαν από τα μαλλιά της της γαργαλούσαν τα μάγουλα καθώς λικνίζονταν από τη ζεστή θαλασσινή αύρα. Από την πλεονεκτική αυτή θέση παρακολουθούσε τους όμορφους νεαρούς άντρες να περνάνε μόνοι τους ή σε παρέες και να το σκέφτονται σοβαρά, όπως ήθελε να φαντάζεται, να σκοντάψουν πάνω της σαν σ' έναν σπάνιο θησαυρό της Ανατολής – ένα μαργαριτάρι της Ανατολής που δε θα μπορούσαν να του αντισταθούν και το οποίο θα έπρεπε πάση θυσία να το κάνουν δικό τους.

Πειραιάς, 1922

Η ευεργέτιδά της τη βρήκε σ' ένα θεωρείο του *Αττικού Θεάτρου* στον Πειραιά, να κοιμάται σκεπασμένη μ' ένα κομμάτι κόκκινου βελούδου που είχε κοπεί από κάποια από τις κουρτίνες του. Κάποιους είχαν έρθει και τους πήραν συγγενείς, άλλοι, πάλι, είχαν βρει φιλοξενία στα σπίτια αγνώστων με σκουρόχρωμα ρούχα. Στη δική της περίπτωση τα πράγματα έγιναν διαφορετικά. Η ευεργέτιδα της Κυβέλης έφερνε πολύ στην Υψηλοτάτη Βασίλισσα των τσιγγάνων: φόρεμα κατακόκκινο, ασφυκτικά στενό για τα κιλά της· υπερβολικά μεγάλο βυσσινί καπέλο με χρυσαφένιο φτερό· και πράσινα σατέν πασούμια κεντημένα με πούλιες. Ήταν πλάσμα του κόσμου τούτου ή ένα φάντασμα που το είχε σκάσει από τους εφιάλτες της νεαρής γυναίκας;

«Είμαι η κυρία Έφη. Μάζεψε τα πράγματά σου», τη διέταξε με φωνή ταυτόχρονα στριγκή και τραχιά, που κατάφερε να της δώξει και τα τελευταία απομεινάρια ύπνου και δισταγμού. «Έχω χώρο για σένα στο σπίτι μου». Τα πράγματά της... δεν υπήρχαν πράγματα... και η Κυβέλη δεν έκανε καμιά ερώτηση. Έσιαξε την μπαλωμένη φούστα και την κίτρινη βαμβακερή μπλούζα που της είχε δώσει το Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων, φόρεσε τα μεταχειρισμένα πάνινα παπούτσια κι ακολούθησε τη γυναίκα

στη σκάλα. Η κυρία Έφη μιλούσε, μιλούσε, μιλούσε ασταμάτητα όλη την ώρα· δεν την ένοιαζε καθόλου που το άτομο του οποίου είχε αναλάβει τη φροντίδα δεν είχε πει ούτε μία κουβέντα. Πως δεν έψαχνε για κουβέντες, αλλά για μια ηχώ που θα την οδηγούσε έξω από εκείνη την κόλαση όπου ηλικιωμένοι άντρες έκλαιγαν απαρηγόρητα για πεθαμένα εγγόνια, γυναίκες για πεθαμένους άντρες και γιους, νεαρές κοπέλες για χαμένους αγαπημένους, και αν μέσα σ' όλα αυτά ακούγονταν περιστασιακά και κάποια ξεσπάσματα γέλιου, ήταν γεννήματα της αγωνίας τους, που προσπαθούσε να βρει διεξόδους έστω και μέσα από λανθασμένα κανάλια, κι ήταν τόσο παράξενο το γέλιο τους, ασθματικό, σαν να είχαν στραβοκαταπιεί ή να τους είχε πιάσει λόξιγκας. Κανένας Έλληνας δεν είχε μείνει ανεπηρέαστος από την Καταστροφή, ούτε ακόμα κι αυτή η τεράστια γυναίκα με τ' αποκριάτικα ρούχα. Γέμιζε τον κόσμο γύρω της με λέξεις, με θόρυβο, ενώ η Κυβέλη προσπαθούσε να τα κλείσει όλα απ' έξω.

Κατά μήκος της προκυμαίας του Πειραιά μαύρες κουρτίνες ανέμιζαν από ανοιχτά παράθυρα, βάρκες στο λιμάνι ύψωναν μαύρα πανιά, και μαύρα πέπλα κρέμονταν από κάθε ψηλό κτίριο, λεκιασμένα και κουρελιασμένα σαν νυχτικό πόρνης. Ιχθυώδες με ματωμένες ποδιές έδιωχναν αδέσποτα παιδιά με βαθουλωμένα μάτια. Απαθή ανθρώπινα κορμιά πλαισίωναν και από τις δυο μεριές τους δρόμους, όμοια με τραυματίες πολέμου. Κουρελήδες ζητιάνοι, αδύνατοι σαν σκελετοί, άπλωσαν τα βρομερά τους χέρια και βλαστήμησαν την κυρία Έφη όταν εκείνη πέρασε ανάμεσά τους αντιμετωπίζοντάς τους όπως τα σύννεφα σκόνης που έπνιγαν τους δρόμους. Ύστερα από τόσες, αμέτρητες εβδομάδες που είχε περάσει στη θλιβερή σκοτεινιά του θεάτρου, τα μάτια της Κυβέλης πονούσαν από τη λάμψη του μεσημεριανού ήλιου, ενώ η μπόχα από σαπισμένα ψάρια κι άπλυτη σάρκα τής έκανε άνω-κάτω το στομάχι. Την έπιασε ένας άγριος βήχας και λίγο ακόμα και θα ξερνούσε, αλλά η κυ-

ρία Έφη, πολυλογώντας ακατάπαυστα, δεν κατάλαβε τίποτα.

Οι γυναίκες διέσχισαν μια σιδερένια πεζογέφυρα και βρέθηκαν σε μια γειτονιά που την έλεγαν Δραπετσώνα· πέρασαν από μια πλατεία γεμάτη πλανόδιους πωλητές που πουλούσαν λουκουμάδες, κεμπάπ και χαλβά. Αργόσχολοι άντρες κάθονταν γύρω από μικρά μεταλλικά τραπέζια, πίνοντας καφέ, καπνίζοντας ναργιλέδες, σκοτώνοντας όπως μπορούσαν την ώρα τους. Οι άντρες τις χαιρέτησαν με πρόστυχες χειρονομίες και θορύβους που θύμιζαν ρουφηχτά φιλιά ή καλέσματα σε γάτα, η κυρία Έφη τούς αγνόησε, αλλά η Κυβέλη πλημμύρισε ντροπή. Μπήκαν σ' ένα στενοσόκακο της πλατείας κι ανέβηκαν τα σκαλοπάτια ενός διώροφου σπιτιού με κοκκινόμαυρα κεραμίδια στη στέγη, καπνισμένα τούβλα στους τοίχους και μια ραγισμένη κόκκινη εξώπορτα. Παγωμένα δάχτυλα τυλίχτηκαν γύρω από την καρδιά της Κυβέλης και την έσφιξαν, κόβοντάς της την ανάσα από τον πόνο. Ίσως θα έπρεπε να είχε κάνει κάποιες ερωτήσεις ή τουλάχιστον να είχε ακούσει τη φλυαρία της κυρίας Έφης. Και ύστερα να το έβαζε στα πόδια. Αλλά για πού; Πίσω στο θέατρο; Όχι. Πίσω στη θάλασσα.

Μόλις βρέθηκαν μέσα στο σπίτι, άρχισαν να ανεβαίνουν με βαριά βήματα σκαλοπάτια που αναστέναζαν από το βάρος τους, και στο τέλος ενός σχεδόν σκοτεινού διαδρόμου που φωτιζόταν μόνο από λάμπες γκαζιού η κυρία Έφη άνοιξε την πόρτα ενός δωματίου όχι μεγαλύτερου από το ντουλάπι που φυλάνε τις σκούπες. Ένα στρώμα μ' ένα φθαρμένο πάπλωμα ήταν πεταμένο στο πάτωμα· μια ξύλινη καρέκλα με τρία πόδια ακουμπούσε στη γωνία· κι αντί για παράθυρο, μια σχάρα από σφυρήλατο σίδηρο έβλεπε στο διπλανό δωμάτιο. Δεν ήταν καλύτερα εδώ από το θέατρο, ίσως να ήταν και χειρότερα, αν εξαιρέσεις την πόρτα. «Αυτό είναι το σπίτι σου τώρα, και μπορείς να με αποκαλείς Μητέρα. Όλα τα κορίτσια έτσι με φωνάζουν». Η κυρία Έφη σούφρωσε τα χείλια της σ' ένα απαίσιο χαμόγελο κι

άρχισε να πασπατεύει ένα χρυσό μενταγιόν που κρεμόταν από το λαιμό της. Η Κυβέλη κοίταξε τα πόδια της, τα φθαρμένα πάνινα παπούτσια: της είχαν πέσει στενά και το απωθητικό καφετί χρώμα τους ενέτεινε την άσχημη διάθεσή της. «Αν ακολουθείς τους κανόνες που ισχύουν εδώ μέσα, θα σου δοθεί τροφή και ρουχισμός κι ένα χαρτζιλίκι».

Είχε μάθει να κρατάει το στόμα της κλειστό όσο έμεινε στο θέατρο. Το άνοιγε μόνον όταν της ζητούσαν ν' απαντήσει σε κάτι ή όταν ήθελε να ζητήσει μια ακόμα φέτα μαύρο ψωμί ή μια δεύτερη παστή σαρδέλα. Έπαιρνες κι έδινες, και θεωρούσες τον εαυτό σου τυχερό. Αλλά η Κυβέλη δεν είχε όρεξη για φαγητό και ροκάνιζε από μέσα τα μάγουλά της όταν πεινούσε. Κοίταξε το ρυτιδιασμένο, φτιασιδωμένο πρόσωπο της μαντάμ, τα καστανά, γουρουνίσια μάτια της για πρώτη φορά, κι αναμάσησε λέξεις που πιάστηκαν σαν ψαροκόκαλα στο λαιμό της: «Ποτέ μου δε θα σε αποκαλέσω μητέρα. Κατάλαβες;»

Τα μάτια της κυρίας Έφης στένεψαν και το κάτω χείλος της σούφρωσε κι ακούμπησε στο διπλοσάγονό της. Άρπαξε την Κυβέλη από το μπράτσο και την έσυρε στο κάτω πάτωμα. Σ' ένα σκονισμένο σαλόνι, χωρισμένο από μια πράσινη κουρτίνα, μισή ντουζίνα άντρες περίμεναν τη σειρά τους. Μερικοί είχαν καθίσει στο πάτωμα, ακουμπώντας τις πλάτες τους στον τοίχο, άλλοι, λιγότεροι αυτοί, ήταν ξαπλωμένοι σ' ένα ξεφτισμένο ντιβάνι και μοιράζονταν ένα ναργιλέ στο καστανόξανθο φως που έριχνε η μοναδική λάμπα στο δωμάτιο. Ο μοναδικός που στεκόταν όρθιος γυρνούσε τη μανιβέλα μιας λατέρνας στολισμένης με γιρλάντες από κόκκινα και λευκά γαρίφαλα, που έπαιζε έναν ζωηρό ρυθμό. Όταν η μουσική σταμάτησε, η γοργόνα που στόλιζε το ταμπλό της λατέρνας έκλεισε το μάτι στην Κυβέλη, κι αυτή κατέρρευσε σαν μαριονέτα καμωμένη από ξύλο και σπάγγο.

«Σε παρακαλώ, μην αφήσεις κανένα από αυτά τα κτήνη να

μ' αγγίξουν, να με αγοράσουν για μερικές πενταροδεκάρες», είπε μέσα από τους λυγμούς της, γεμίζοντας τα πασούμια της κυρίας Έφης με δάκρυα και σάλια.

Η μαντάμ χαμογέλασε ικανοποιημένη· είχε ανοσία στις όποιες μορφής ικεσίες. «Περισσότερο ανησυχώ για εκείνες που δεν κλαίνε, κορίτσι μου», είπε κυνικά κι έσπρωξε την Κυβέλη προς την κουρτίνα με το γεμάτο πούλιες πασούμι της. Εκείνη στάθηκε μπροστά στους άντρες σαν υφασμένο χαλί έτοιμο να ξεδιπλωθεί και να πατηθεί.

«Παιδιά, σας δίνω το μαργαριτάρι της Ανατολής», ανήγγειλε η κυρία Έφη λάμποντας από περηφάνια. Η Κυβέλη κρυφοκοίταξε το κοινό της κάτω από το μπράτσο της. Ένας τύπος, από τους πιο σκληρούς στην εμφάνιση, κούνησε αρνητικά το κεφάλι του κι έστριψε την άκρη του αρειμάνιου μουστακιού του.

«Άκαρδη γυναίκα, μπορώ ακόμη να μυρίσω τον καπνό στα μαλλιά της».

«Πες πως δεν έχεις τα χρήματα, Μανολάκη».

Οι άλλοι γέλασαν, σαν κλέφτες που τους έπιασαν στα πράσα.

Της χαρίστηκε προς το παρόν και την έστειλε πίσω στο ντουλάπι για τις σκούπες, όπου κουλουριάστηκε στο στρώμα, τραβώντας το πάπλωμα πάνω από το κεφάλι της για να πνίξει τους πρόστυχους ήχους που έφταναν ως αυτή από τη σχάρα ανάμεσα στα δυο δωμάτια. Ο ύπνος της έμοιαζε με θάνατο στο υγρό δωματιάκι – χωρίς ανάσα, χωρίς όνειρα.

Η κυρία Έφη δεν ήταν τόσο ανυπόμονη όσο φάνηκε στην αρχή. Το επόμενο πρωινό είπε στην Κυβέλη πως το μαργαριτάρι της Ανατολής δε θα το ξερίζωνε με την πρώτη ένας οποιοσδήποτε άτσαλος βουτηχτής. Θα το φύλαγε για κάποιον που θα μπορούσε να ξοδέψει πολλά για να το αποκτήσει, για κάποιον που του άρεσε να συλλέγει τέτοια σπάνια και ασυνήθιστα μαργαριτάρια και που θα ήταν πρόθυμος να πληρώσει αδρά για να

το κάνει δικό του. Ωστόσο, μέχρι να παρουσιαστεί κάποιος μ' αυτά τα γνωρίσματα, εκείνη θα κέρδιζε τη φιλοξενία της με το να πλένει πιάτα, να αδειάζει τα δοχεία από τα δωμάτια και να τα καθαρίζει όταν τα άλλα της «κορίτσια» ξεμπέρδευαν με τους πελάτες. Όχι ύστερα από κάθε πελάτη, αλλά ύστερα από πέντε ή, πάνω-κάτω, τόσους, όταν πια τα σεντόνια μύριζαν μούχλα και δημιουργούσαν μια τόσο βαριά, πνιγηρή ατμόσφαιρα στο δωμάτιο, που σε ζάλιζε και σου δημιουργούσε συνθήκες ασφυξίας, τόσο έντονη ήταν. Η κυρία Έφη συμπέρανε πως αυτό θα βοηθούσε την Κυβέλη να εξοικειωθεί με την ατμόσφαιρα και με την παρέλαση των αντρών που είχαν κατεβασμένα τα φερμουάρ των παντελονιών τους. Παρόλο που ποτέ μέχρι τότε δεν είχε πλύνει ούτε ένα πιάτο στη ζωή της, ούτε είχε αλλάξει τα στρωσίδια οποιουδήποτε κρεβατιού, η άλλη δουλειά φάνταζε απείρως χειρότερη.

Έκανε αυτό που της έλεγαν, δε μιλούσε σε κανέναν και προσπαθούσε να περνάει αόρατη, με το να κρύβεται στο ντουλάπι για τις σκούπες ή σε σκοτεινές γωνίες στο διάδρομο, ενώ τα άλλα κορίτσια έμπαζαν κι έβγαζαν πελάτες στα δωμάτιά τους. Τι θα γινόταν αν την αναγνώριζε κάποιος από την πατρίδα; Όχι κάποιος νεαρός άντρας, κάποιος πωλητής κολοκυθόσπορων που τον είχε φλερτάρει από το δωμάτιό της – εκείνα τα αγόρια ήταν όλα τους πεθαμένα. Αλλά κάποιος αγνοούμενος ηλικιωμένος, φίλος του μπαμπά, που είχε έρθει κάποτε στο σπίτι τους για δείπνο ή για γεύμα κουβαλώντας κουτιά με τυλιγμένες σε χρυσόχαρτα ελβετικές σοκολάτες γι' αυτή και για τον αδερφό της τον Κωνσταντίνο. Όταν τα βογκητά και το τρίξιμο των σομιέδων καταλάγιαζαν και τα τελευταία αντί εναλλάσσονταν με παράπονα, εκείνη γλιστρούσε πίσω από την ανοιχτή πόρτα. Στο άδειο δωμάτιο, κρατούσε την ανάσα της και ψαχουλεύτα κατευθυνόταν προς το παράθυρο, που είχε θαμπώσει από τις ξεθυμασμένες κραυγές του πάθους. Άνοιγε με δύναμη τα ξεφλουδισμένα καφετιά παραθυρόφυλλα κι άφηνε να της ξεφύγει

ένας αναστεναγμός, που γρήγορα μετατρέπεται σε τραγούδι, πριν μπορέσει να το σταματήσει:

*Φίλα με στο στόμα, δε βαστώ,
δώσ' μου ένα φιλάκι πεταχτό...*

Άντρες απ' όλη τη Δραπετσώνα και τις όμορες γειτονιές έρχονταν να τη δουν και να κάνουν τις προσφορές τους, αλλά η κυρία Έφη απέρριπτε τις πενιχρές προτάσεις τους. Καθώς οι μέρες έδιναν τη θέση τους στις εβδομάδες, η Κυβέλη σχεδόν έπαισε τον εαυτό της πως όλοι οι χουβαρντάδες είχαν φύγει από την πόλη και τίποτα δε θα άλλαζε. Αλλά για πόσο διάστημα θα ξέφευγε ακόμη, συνεχίζοντας να ξεσκονίζει τα κακοπαθημένα κεφαλάρια των κρεβατιών, ν' αδειάζει τα ραγισμένα πτυελοδοχεία και να τινάζει τα βρόμικα σεντόνια; Ήλπιζε ότι θα ήταν για τόσο διάστημα όσο θα χρειαζόταν στον μπαμπά να έρθει μ' ένα νοικιασμένο αμάξι και να τη σώσει. Τα γόνατά της είχαν ήδη γεμίσει μελανιές από το σφουγγάρισμα των πατωμάτων, και τ' ατέλειωτα πιάτα που έπλενε έκαναν το δέρμα των χεριών της να σκάει σε τέτοιο βαθμό που μάτωναν μέσα στο κρύο, βρόμικο νερό. Ακόμα κι αυτό ήταν προτιμότερο από την άλλη εναλλακτική λύση. Δεν υπήρχε ούτε ένας άντρας που να έχει περάσει το κατώφλι της ραγισμένης κόκκινης πόρτας τον οποίο θα μπορούσε ν' ανεχτεί να την αγγίξει. Όχι, ακόμα και για όλο το χρυσάφι της Ανατολίας. Θα πήδαγε από ένα από τα παράθυρα του δεύτερου πατώματος πριν συμβεί κάτι τέτοιο, ή θα προτιμούσε να κρεμαστεί από τη λεμονιά στην πίσω αυλή.

Μαντάλωνε τα παντζούρια του δωματίου που βρισκόταν δίπλα στο δικό της, όταν η κυρία Έφη ανέβηκε καλπάζοντας τη σκάλα, καμαρωτή σαν γκαστρωμένη καμήλα και με εξίσου δυσάρεστη ανάσα. «Κοίτα να σου λουπωθείς», τη διέταξε, σπρώχνοντας προς το μέρος της ένα ζευγάρι μαύρες δερμάτινες γό-

βες, «και μετά έλα στο σαλόνι». Η Κυβέλη την κοίταξε παγωμένη. «Αμέσως!» Παρόλο που αυτή η στιγμή караδοκούσε σαν δυσάρεστη οσμή στα στρωσίδια από την ημέρα που είχε έρθει, η Κυβέλη δεν ήταν ακόμη προετοιμασμένη γι' αυτό. Έκανε τη μία μετά την άλλη τις κινήσεις που έπρεπε, πουδράρισε το πρόσωπό της, έτριψε τα μάγουλα και τα χείλια της να κοκκινίσουν μπροστά σ' έναν καθρέφτη μ' επιχρυσωμένη κορνίζα που βρισκόταν στο χολ και που δεν ταίριαζε με τίποτα εκεί μέσα, έναν καθρέφτη που δεν την αντιμετώπισε ούτε μία φορά με συμπάθεια. Διατρέχοντας με τα δάχτυλά της τα κοντά, καστανά μαλλιά της, προσπάθησε να μη δει τον εαυτό της κατάφατσα στον καθρέφτη. Ύστερα έβαλε τα λουστρινένια παπούτσια και κατέβηκε στο κάτω πάτωμα όσο πιο αργά μπορούσε. Τα πάντα θα χάνονταν όταν θα έφτανε στη βάση της σκάλας.

Το φως της λάμπας του γκαζιού στο σαλόνι ήταν δυνατό κι έκανε τα βουλιαγμένα, κακοπαθημένα έπιπλα να δείχνουν ακόμα πιο θλιβερά, δίνοντας στο δωμάτιο την αίσθηση πως εκεί ανακοινώνονταν μόνο άσχημα νέα. Ένας άντρας αρκετά χοντρός στη μέση και με τσαλακωμένο τουίντ κουστούμι καθόταν στην άκρη του ντιβανιού, σκουπίζοντας το μέτωπό του και το κάτω μέρος του πιγουνιού του μ' ένα λευκό δαντελένιο μαντίλι. Έκανε τόση ζέστη στο δωμάτιο; Η Κυβέλη έτρεμε ολόκληρη. Κάλυψε το στόμα της με το χέρι της για να κάνει τα δόντια της να σταματήσουν να χτυπάνε. Ο άντρας σηκώθηκε όρθιος όταν εκείνη μπήκε μέσα, έχωσε το μαντίλι στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του κι έκανε ένα βήμα προς το μέρος της. Η Κυβέλη πισωπάτησε κι έστρεψε αλλού το βλέμμα της. «Μπαρμπα-Γιάννη, αυτή είναι η Κυβέλη». Το ιδρωμένο χέρι της κυρίας Έφης την άδραξε από τον αγκώνα και την έσπρωξε μπροστά.

Ο μπαρμπα-Γιάννης ξερόβηξε. «Περνούσα απ' έξω πριν από λίγες μέρες και σ' άκουσα να τραγουδάς στο παράθυρο σαν αηδόνη, δεσποινίς». Της χάρισε ένα πλατύ χαμόγελο, ύστερα τα

μάγουλά του κοκκίνισαν, σαν να είχε μόλις παραδεχτεί πως την κατασκόπευε στο μπάνιο της. Ένα διστακτικό χαμόγελο σχηματίστηκε πίσω από τη χούφτα της Κυβέλης. Λοιπόν, ο μεγάλος χουβαρντάς είχε παγιδευτεί από ένα από τα ερωτιάρικα τραγούδια που εκείνη κάποτε χρησιμοποιούσε για να πειράζει τους μνηστήρες της – τους νεαρούς άντρες με τα γαλακτερά μάγουλα και τους εξαιρετικούς τρόπους που είχαν έρθει στη Σμύρνη από την Κωνσταντινούπολη ελπίζοντας να κερδίσουν το χέρι της. Για μια στιγμή ξέχασε πως σ' αυτή την περίπτωση δεν μπορούσε να πει όχι.

«Έχω μια μικρή ταβέρνα, όχι πολύ μακριά από εδώ», συνέχισε εκείνος μιλώντας βιαστικά. «Έφυγε η τραγουδίστριά μου και σκέφτηκα πως θα μπορούσες να την αντικαταστήσεις για μια-δυο νύχτες».

Η Κυβέλη κούνησε καταφατικά το κεφάλι της. Συμφωνώντας. Δεν ήταν σίγουρη σε τι, μόνο πως αυτό που της ζητούσε έμοιαζε λιγότερο αποκρουστικό από αυτό που περίμενε.

Παζάρευαν μπροστά της, και η κυρία Έφη το έκανε ν' ακούγεται λες και είχε κρατήσει την Κυβέλη για εκείνη τη νύχτα εδώ και διακόσια χρόνια, ενώ ο μπαρμπα-Γιάννης επισήμανε τα ψεγάδια της, προσπαθώντας να κατεβάσει την τιμή. «Δεν είναι δα και τόσο όμορφη και δεν έχει καμιά πείρα», επέμενε, «και ποιος ξέρει αν μπορεί να χορέψει μ' αυτά τα αδύνατα πόδια της».

«Μπορείς να χορέψεις;» ρώτησε η κυρία Έφη, κάνοντάς της νόημα με τα μάτια να πει ναι. Για λόγους ασφαλείας, η Κυβέλη κούνησε αρνητικά το κεφάλι της. Κατέληξαν σε μια αποδεκτή και για τους δυο τους τιμή, για τρεις βραδιές, κι εκείνος μέτρησε στο απλωμένο χέρι της κυρίας Έφης τα κέρματα. Κανείς από τους δυο τους δεν τη ρώτησε αν ήθελε να πάει. Θα πήγαινε όπως και να 'χε να τραγουδήσει στην ταβέρνα του μπαρμπα-Γιάννη, δεν μπορούσε ν' αρνηθεί, όπως δε θα μπορούσε ν' αρνηθεί κι αν ακόμα εκείνος της είχε ζητήσει να κατεβάσει το βρα-

κί της. Ποιος μπορούσε να ισχυριστεί πως κι αυτό δεν ήταν μέρος της συμφωνίας που είχε κλείσει η κυρία Έφη μαζί του πριν εκείνη κατεβεί τη σκάλα;

Βγήκαν από το σπίτι. Η Κυβέλη τον ακολουθούσε σιωπηλή, υπάκουη, απρόθυμη, σαν σκύλος με λουρί περασμένο στο λαιμό του. Κάθε λίγο και λιγάκι κοίταζε πίσω της. Τα κορίτσια με τα φανταχτερά ρούχα, αποφόρια πεθαμένων γυναικών, συνωστίζονταν στα περβάζια των παραθύρων του δεύτερου πατώματος. Της έγνεφαν, τη χειροκροτούσαν, της έστελναν φιλιά και την έφτυναν για να μην τη ματιάσουν.

«Μην ξεχάσεις να φέρεις σπίτι το πιάτο σου», της φώναξε ευχαριστημένη η κυρία Έφη από την εξώπορτα. «Μου χρωστάς ήδη μια ολόκληρη περιουσία!»

Η ταβέρνα ήταν στη γειτονική πλατεία, και καθώς πήγαιναν προς τα εκεί, ο μπαρμπα-Γιάννης φλυαρούσε αναφέροντάς της τα ονόματα κάποιων τραγουδιών: «Μάγκες караβοτσακισμένοι», «Πάνε τα λεφτά μου», «Ο λαθρέμπορος». «Ξέρεις κανένα από αυτά;» τη ρώτησε, ελπίζοντας σε μια καταφατική απάντηση. Κάποια τής φαίνονταν γνωστά. Παρέες μαστουρωμένων χασικλήδων, κάποιες φορές, σε μεγάλα κέφια, έφερναν δίσκους στο σπίτι της κυρίας Έφης και σιγοντάριζαν το φωνογράφο ενώ περίμεναν τη σειρά τους και η Κυβέλη τούς πρόσφερε ούζο ή κρασί. Άλλοι έφερναν μπαγλαμάδες και ακορντεόν ή τραγούδαγαν μόνοι τους, χτυπώντας παλαμάκια και κρατώντας το ρυθμό με τα πόδια τους. Δεν έμοιαζαν σε τίποτα με τα παιχνιδιάρικα ερωτικά τραγούδια της, που είχαν τραβήξει την προσοχή του μπαρμπα-Γιάννη, αυτά ήταν τραγούδια της φυλακής, του μεθυσιού και της προδοσίας. Η Κυβέλη είχε μάθει πολλά πράγματα στις κυρίας Έφης.

«Δεν υπάρχουν πολλές γυναίκες τραγουδίστριες στον Πειραιά. Δεν είναι όπως στα μέρη απ' όπου ήρθες». Από πού είχε έρθει; Από το θέατρο; Από το ντουλάπι για τις σκούπες; Ο μπαρ-

μπα-Γιάννης σταμάτησε μπροστά σε ένα χοντροφτιαγμένο κτίριο, μ' επίπεδη στέγη και ψηλά παράθυρα, που προστατεύονταν από βρόμικες σιδεριές. «Αλλά η φωνή σου με παρέσυρε σαν ερωτευμένο ψάρι, γι' αυτό σκέφτηκα πως θ' άξιζε μια δοκιμή». Άνοιξε τη βαριά ξύλινη πόρτα κι έκανε νόημα στην Κυβέλη να μπει πρώτη μέσα.

«Τι συνέβη με την άλλη τραγουδίστρια;» τον ρώτησε διερευνητικά, ελπίζοντας πως το λευκό δαντελένιο μαντίλι δεν ήταν το μόνο που εκείνη είχε αφήσει πίσω της.

«Έπρεπε να φύγει από την πόλη», της απάντησε απότομα ο μπαρμπα-Γιάννης, ξεροβήχοντας ξανά και σκουπίζοντας ένα καινούργιο στρώμα ιδρώτα από το μέτωπό του. Δεν του έκανε άλλες ερωτήσεις, όμως δίστασε πριν μπει εκεί μέσα. «Μην ανησυχείς, δεσποινίς Κυβέλη. Θα είσαι μια χαρά. Και αν δε δουλέψει το πράμα, αν δε σε δεχτούν οι άντρες, η θέση σου στης κυρίας Έφης θα σε περιμένει πάντα», τη διαβεβαίωσε μ' ένα κλείσιμο του ματιού.

*Στον τεκέ όταν θα πάω,
 όλους τους στραβοκοιτάω
 και μου λεν, καλώς τ' αδέρφι,
 τράβα μια να κάνει κέφι
 κι αρχινούνε τα μαγκάκια
 γλέντι με μπαγλαμαδάκια.*

Μάλλον οι άντρες μπορούσαν να βλέπουν στο σκοτάδι. Η Κυβέλη τούς άκουγε και τους μύριζε, αλλά το μόνο που μπορούσε να διακρίνει ήταν η χόβολη στις φιάλες των ναργιλέδων, που προκαλούσε κόκκινα σημαδάκια στην όρασή της. Μιλούσαν μεταξύ τους, αλλά δε γνώριζε το λεξιλόγιό τους για να καταλάβει τη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν. Αυτό που άκουγε έμοιαζε με αλυσιδωτούς ήχους, που ο απόηχός τους είχε ψήγματα ευτυχίας, θλίψης μα και θυμού· κάποιοι ήχοι ήταν ακόμα πιο αργοί και ίσως κάπως καθυστερημένοι – μια μυστική αρσενική διάλεκτος, που δεν προοριζόταν για γυναικεία αυτιά.

Ένωθε σαν κότα σε φωλιά αλεπούδων, σαν πορσελάνινο μπιμπελό σε βουστάσιο, σαν λιπόσαρκη γάτα σε σκυλόσπιτο. Κόντεψε να λιποθυμήσει από τη βαριά μυρωδιά εκεί μέσα, ανάμεικτη από χασίς και ιδρώτα, τα παπούτσια της κόλλησαν στο πάτωμα, που ήταν γεμάτο φτυσιές και σταφίδες, την ώρα που

ο μπαρμπα-Γιάννης την οδηγούσε προς ένα μικρό πάλκο καμωμένο από μισά κρασοβάρελα και ξύλινες σανίδες, που τα είχε σκεπάσει μ' ένα λασπωμένο τούρκικο χαλάκι. Της φάνηκε σαν να της πήρε όλη της τη ζωή μέχρι να φτάσει ως εκεί. Η Κυβέλη έπεισε τον εαυτό της πως όταν θα καθόταν στην καρέκλα ανάμεσα στο ακορντεόν και στον μπαγλαμά θα ήταν ασφαλής, κανείς δε θα μπορούσε να την αγγίξει. Όχι ότι κάποιος από τους θαμώνες είχε απλώσει χέρι να την αγγίξει ή της είχε βάλει τρικλοποδιά την ώρα που προχωρούσε μ' ελιγμούς ανάμεσα στα τραπέζια, παραλογισμένη σαν φάντασμα. Αλλά, καθώς ήταν η μόνη γυναίκα εκεί μέσα εκτός από τα φτιασιδωμένα κορίτσια στη γωνία, που ήξεραν τη θέση τους και το καθήκον τους, εκείνη θα γινόταν εύκολα στόχος. Ήξερε πως οι άντρες την είδαν, τη μύρισαν, παρόλο που κανενός το κεφάλι δε στράφηκε προς το μέρος της καθώς περνούσε κρατώντας τη φούστα της ανάμεσα στα σκέλια της, ώστε να μην ακουμπήσει σε κανενός τα γόνατα.

Μόλις κάθισε στο πάλκο, η γροθιά που την έσφιγγε και τη χτυπούσε πίσω από τα πλευρά της από τη στιγμή που είχε αποβιβαστεί στον Πειραιά χαλάρωσε το σφίξιμό της και το ήρεμο κύμα που ξεκίνησε από τον αφαλό της άπλωσε μια ζεστασιά στο στήθος της. Σχήματα άρχισαν να εμφανίζονται, πρόσωπα να φωτίζονται στο σκοτάδι, και η Κυβέλη λοξοκοίταξε προσπαθώντας να δει πέρα από τα κόκκινα σημάδια που επέπλεαν μπροστά της κρύβοντας τα μάτια των αντρών, μεταμορφώνοντάς τους σε δαίμονες. Ένας κομψευόμενος με σταυρωτό σακάκι έσπρωξε τη ρεπούμπλικά του ως πίσω στο κεφάλι του, ίδιος κι απaráλλαχτος με γκάνγκστερ, και ρούφηξε το ναργιλέ του σαν να ήταν πρώτης ποιότητας κονιάκ, απολαμβάνοντας τη γεύση του χασίς και του θυμαρίσιου ξύλου με κλειστά μάτια. Ένας χοντρός ψαράς με κασκέτο, γιλέκο και ριγωτά φαρδιά παντελόνια χτυπούσε ελαφρά τις κεχριμπαρένιες χάντρες του κομπολογιού του σαν ν' άκουγε κάποια μουσική μέσα στο κεφάλι του. Κο-

ντοί και ψηλοί άντρες τριγύριζαν παντού, χοντροί άντρες καβγάδιζαν με άντρες αδύνατους σαν στέκες. Η Κυβέλη κάθισε ακίνητη, με το πράσινο φόρεμά της και τις μαύρες λουστρινένιες γόβες της, δίγνωνμη για το τι έπρεπε να κάνει. Κανείς δεν έδειχνε να την προσέχει ή να νοιάζεται για το λόγο που βρισκόταν εκεί. Δεν τη χρειάζονταν. Είχαν ο ένας τον άλλο, κι όλοι μαζί το ναργιλέ. Ήλπιζαν πως η αδιαφορία τους θα την τρέλαινε και πως τα πράγματα στη σπηλιά τους θα παρέμεναν ως είχαν; Τα μπράτσα της αναρίγησαν, παρόλο που έκανε ζέστη και η ατμόσφαιρα ήταν αποπνικτική κι ο καπνός από τα τσιγάρα δημιουργούσε τόσο βαριά ατμόσφαιρα που δυσκολευόσουν ν' αναπνεύσεις. Για να βγει τρέχοντας, έπρεπε να περάσει ξανά μπροστά από τα τραπέζια τους, και τώρα που μπορούσε να δει τις ουλές που αυλάκωναν τα μάγουλά τους, τα απλανή, μαστουρωμένα βλέμματά τους, αυτό έμοιαζε σχεδόν χειρότερο από το να μείνει. Είχε ιδιαίτερα προσέξει ένα στιλέτο –λουστραρισμένο, όμορφο κι έτοιμο να δράσει–, ακουμπισμένο στο τραπέζι ενός τρομακτικού, όμορφου άντρα. Έκλεισε τα μάτια για να μη βλέπει τίποτε απ' όλα αυτά, μα οι κόκκινες κουκκίδες συνέχισαν να τη φοβρίζουν και να τη ζαλίζουν με το χορό τους.

Ο μαέστρος έκανε την είσοδό του αυτοσχεδιάζοντας στο μπουζούκι του, ενώ παράλληλα καλωσόριζε τους άντρες και τους ευχόταν καλή μαστούρα. Έριξε στην Κυβέλη ένα αλλόκοτο βλέμμα κι ύστερα της έφτυσε σχεδόν το τραγούδι στο πρόσωπο. Εκείνη τραβήχτηκε μακριά του και κράτησε την ανάσα της, αλλά, όταν άρχισαν να παίζουν ταυτόχρονα το ακορντεόν, η κιθάρα και ο μπαγλαμάς, από φόβο ή από επιθυμία ή από ανάγκη να βρεθεί στο σκοτάδι, άνοιξε το στόμα της. Ένας ήχος ξεπήδησε, που ανέβηκε από τον αφαλό της και γέμισε το δωμάτιο, λες, με φως. «*Βρε μάγκα, το μαχαίρι σου για να το κουσουμάρεις, πρέπει να έχεις την ψυχή, φιγουρατζή, καρδιά για να το βγάλεις*» τραγούδησε σχεδόν θρηνητικά, κρατώντας ερμητικά κλειστά

τα μάτια της. Στην ταβέρνα είχε απλωθεί απόλυτη σιωπή σαν σε βαθιά σπηλιά πενήντα μέτρα κάτω από τη γη. Είχε τώρα κερδίσει την αμέριστη προσοχή τους, ωστόσο ένιωθε μόνη στο δωμάτιο. Υπήρχε μόνο η μουσική και η φωνή της. Τίποτε άλλο. Δεν τολμούσε ν' ανοίξει τα μάτια. Είπε τραγούδια για πληγωμένες καρδιές, για πόνο και εκδίκηση. Αντρικά τραγούδια για αντρικές ψυχές, η θηλυκή φωνή της μαλάκωνε το θυμό και τις εντάσεις και τα μετέτρεπε σε μελαγχολία. Η φωνή της ήταν η φωνή των χαμένων μανάδων τους, των αδερφών και των γυναικών τους – όλων των γυναικών που είχαν αγαπήσει και για τις οποίες είχαν νιώσει οίκτο. Φώναζαν λόγια ενθάρρυνσης ανάμεσα στους στίχους· φώναζαν τ' όνομά της, λες και την ήξεραν σ' όλη τους τη ζωή, σαν να την περίμεναν πάντα.

Ως ανταπόκριση, εκείνη άρχισε να τραγουδάει με περισσότερη σιγουριά. Κάποιοι μάγκες σηκώθηκαν να χορέψουν. Ένωσε το θρόισμα του αέρα από τα μπράτσα τους, άκουσε το θόρυβο που έκαναν τα πόδια τους καθώς τα έσουρναν. Και για μια στιγμή, καθώς εκείνη τραγουδούσε κι αυτοί φώναζαν και χόρευαν, έγινε μία από αυτούς. Η καρδιά της έγινε καρδιά αρσενικού, και οι γυναικείες σκοτούρες και οι φόβοι της εξαφανίστηκαν. Άνοιξε τα μάτια της και κατέβηκε από το πάλκο, χτυπώντας παλαμάκια με τα χέρια της σηκωμένα πάνω από το κεφάλι της, λικνίζοντας τους γοφούς της ρυθμικά, σε απόλυτη συμφωνία με το ρυθμό του τραγουδιού.

Όταν τέλειωσαν όλα, πέρασε με ελιγμούς γύρω από τα τραπέζια τους, ανταλλάσσοντας χειραψίες μαζί τους και εισπράττοντας κομπλιμέντα και νομίσματα, που γέμισαν το πιάτο της, την πάνινη τσάντα και την μπλούζα της. Ο μπαρμπα-Γιάννης την πήρε παράμερα και της ζήτησε να ξαναπάει και το επόμενο βράδυ. Λες κι εκείνη είχε δικαίωμα επιλογής.

Στην καταστροφή της Σμύρνης, η Κυβέλη χάνει τα πάντα: την οικογένεια και τους φίλους της, την κοινωνική θέση της, το μέλλον της. Όταν το καράβι που την έσωσε από τη φλεγόμενη πόλη την αφήνει στο λιμάνι του Πειραιά, η κοπέλα πέφτει στα χέρια της σκληρής ιδιοκτήτριας ενός πορνείου. Η γλυκιά και μελωδική φωνή της όμως τραβάει την προσοχή ενός ταβερνιάρη, που της προτείνει να δουλέψει στο μαγαζί του ως τραγουδίστρια για τους πελάτες του. Ένας νέος κόσμος ανοίγεται για την Κυβέλη: ο υπόκοσμος του Πειραιά με τους μάγκες του, που ζουν με τον δικό τους βίαιο κώδικα τιμής.

Καθώς η Κυβέλη ανεβαίνει σιγά σιγά τα σκαλιά της οικονομικής και κοινωνικής ιεραρχίας και γνωρίζει την επιτυχία, βρίσκεται μπλεγμένη σ' ένα ερωτικό τρίγωνο, δέσμια ενός πάθους ικανού να την καταστρέψει.

*Με φόντο τον Πειραιά του '20 και του '30,
ξετυλίγεται η συγκλονιστική ιστορία μιας γυναίκας
που κατάφερε να γίνει η πιο διάσημη και αγαπημένη
ρεμπέτισσα της Ελλάδας.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ISBN 978-960-496-804-6

9 789604 968046

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΣ. 11580

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑΤΙ ΚΑΘΕ ΒΙΒΛΙΟ ΜΕ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ